

GHEORGHE EȘANU - LOGODNIC FIDEL AL CÎNTECULUI POPULAR (25 APRILIE 1927 – 19 MARTIE 1996)

**George Eșanu –the faithful fiance of popular
song (April the 25th ,1927 – 19th of March, 1996)**

Elena ȚURCAN

Abstract: *The article is about the life and work of Gheorghe Eșanu, popular music singer. His repertoire was vast, interpreting successfully popular songs, ballads as well as songs of Moldovan composers. He scored a separate chapter in the history of national musical culture.*

Soarta l-a determinat să fie născut la Bălți, în suburbia Slobozia. Vorba unui cîntec popular „Slobozie, Slobozie cuib de „nobili”, într-o familie de viță veche...

A lucrat zugrav tatăl, pleca în zori și se întorcea acasă noaptea, puținul, cît agonisea, îl împărțea egal, căci, zicea el, „copiii se nasc pe lume numai cu drepturi și doar noi, părinții cu datorii”. Mama era cunoscută în mahală ca iscusită gospodină de casă... A crescut, se poate spune, șaisprezece copii. Martora e toată Slobozia-Bălți. Ion Eșanu a avut șapte copii, deloc puțin pentru două brațe de muncă. Dar dintr-o nenorocire au murit părinții a încă nouă nepoței. Cine avea să-i crească, să-i aline dacă nu familia unchiului? [1]

Gheorghe, avea pe atunci șase ani. Era și natural, el nu putea împărți grija părinților. Ocupația lui erau bălțile, cireșile din ograda vecinilor și multe alte năzdrăvănii, așa au crescut toți copiii. Cu o mică excepție: prindea cîntecele „din mers” și cînd se urca în vîrfurile nucului ... de parcă era pe scenă, toți trecătorii își încetineau pasul pe lîngă casa lui Ion Eșanu. Zîmbea zugravul mulțumit de laude și se gîndea cu tristețe la viitorul copiilor săi...

Pe la 7 ani este observat de Vasile Mitrofan, conducător al unui cunoscut

cor bisericesc, absolvent al Conservatorului din Milano. Auzindu-l cum cânta din nuc, cere copilul la corul bisericesc, unde dirijorul întrezărește harul micului corist și, odată cu noțiunile elementare de canto, îi cultivă și dragostea pentru infinitul univers al muzicii.

După ce a terminat scoala medie în 1949, deși nutrea o puternică pasiune pentru cîntec, urmează cursurile de pedagogie la scoala din Baraboi, satul de baștină al subsemnatei. Nu am putut să nu caut prin sat pe cineva care să-și aducă aminte de Gheorghe Eșanu. Și am găsit. Profesoara mea de limbă și literatură română, Alexandra Prisacari mi-a mărturisit cu lacrimi în ochi despre șezătorile organizate de ei, unde se adunau și mic și mare. Repede s-a auzit prin sat cît de frumos mai cîntă. Ea copilă, cu cuvîntul, Dumnealui cu vocea...

„Apoi lucrează învățător la Alexandreni, Elizavetovca, pînă l-a adus soarta la Institutul pedagogic din Bălți, unde a lucrat conducător artistic în fruntea unui cor de o sută de persoane. Muzica nu s-a lăsat uitată, era unicul și cel mai puternic ideal al său, și se stăruia să parcurgă calea către acest ideal în orice condiții. Prin care el subînțelege, cum e și natural, profesionearea. Așa i-a spus și primul lui învățător în acest domeniu Grigore Popovici, cuvinte care l-au ghidat pe parcursul vieții sale. Gheorghe a ales studenții de la Institutul învățătoresc de pe atunci. Nimic nu-i aducea o mai mare bucurie decît însăși arta, studenții aveau în față un artist. Și el nu putea aparține numai unui cor de studenți...

Era înalt, zvelt și frumos ca un zeu... Lumea venea să-l asculte, să-l vadă...”[2]

„Așa relatează renumitul actor și regizor – Sergei Obrazțov, fiind într-un turneu la Bălți. Și, ca mulți alți musafiri, intrigați de curiozitățile orașului, a trecut și el pragul sfîntului lăcaș. A intrat, se vede, pentru cîteva minute. Și a rămas pînă la sfîrșit ... ca să-i spună că cu vocea lui, ar trebui să cînte la Teatrul Mare. Să-l asculte o țară, să-l cunoască o lume...”[3]

Mai tîrziu, Bălții aveau să găzduiască Capela Corală Academică „Doina”. Cum se întîmplă de multe ori cu astfel de pasionați, el a venit la conducătorul capelei cu rugămintea de a fi ascultat și desigur a fost invitat să plece cu ei. Pînă în anul 1952 a fost artist amator.

Următoarea treaptă în biografia lui Gh. Eșanu este Conservatorul din Chișinău, unde timp de trei ani profesorul George Stoicov îl familiariză cu subtilitățile artei vocale. Tînărul cîntăreț își pune în lumină o seamă de calități necesare unui artist de operă: cultură intonațională, artistism și muzicalitate. Dar interpretarea unor arii din „Kneazul Igor”, „Dama de pică”, „Evgenii Onegin”, „Tosca” rămîne doar ceva epizodic în biografia de creație a lui. Chiar și în capela corală „Doina”, unde lucrează ca solist liber în '52, nu se reține îndelungat. Din '53 se transferă în orchestra „Fluieraș”, căreia în devine „logodnic fidel” pînă la finele activității sale scenice. Cîntecul popular, romanța lirică au devenit pentru el repere artistice principale.

Evoluția muzicii populare în Moldova în perioada postbelică era o „epocă a renașterii” în artele noastre și, deopotrivă, în domeniul muzicii populare. Cam în acea perioadă a apărut pe „scena cea mare” și Gheorghe Eșanu.

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET

Cît a evoluat în „Flueraș”, Gh. Eșanu a dovedit să străbată în lung și în lat întreaga Uniune, purtînd pe buze freamătul de frunze din codrii natali și prezentînd cu înalta lui măiestrie interpretativă adevărata artă a poporului său. Repertoriul său muzical a fost vast, căci posedînd un bariton catifelat interpreta cu succes atît cîntece populare și romanțe, cît și cîntece ale compozitorilor moldoveni.

La Radio Chișinău a înregistrat mai multe melodii populare *Mărioară, Badea Macovei, Ilenuța*. Unicul disc de plastic albastru cu vocea lui Gh. Eșanu îl găsim în revista „Crugozor”, 1967, Nr. 11, pt. 5. Mai tîrziu apare: *Valentina, Noaptea cînd răsare luna* (D-14337), *Faruri vii* (43116), *Doar să semene cu tine, Moldova mea, Nuntă mare, Florică, flori de tei, Cum era să mor holtei* (D00020429-30), *Busuioc moldovenesc* (032801), *Vezi rîndunelele se duc, Mîndruliță, scumpa mea, Frunză verde și-o sipică* (D 5504-5), *Baba mea* (D-14133), *Cîntec de masă* (D-14123). [4]

Gheorghe Eșanu, cel care, alături de Tamara Ciobanu și Nicolae Sulac, Maria Bieșu, Ș. Zaraf, E. Lica, P. Zaharia, I. Patlajan, I. Brațu, A. Botoșanu, D. Casap, Gh. Usaci, Vasile Marin, Zinaida Julea, Nina Crulicovschi, Ioana Căpraru pe parcursul mai multor ani a purtat faima folclorului nostru și pe diferite meridiane ale globului. A întreprins turnee în Ucraina, Germania, Cehia, Liban, Siria, Finlanda, Canada. Interpreta cu atîta duiosie „Vezi rîndunelele se duc”, „La umbra nukului bătrîn”, cu atît spirit mucalit – „Cum era să mor holtei”. „Înlăcrimatul fir de busuioc”: una din cele mai reușite lucrări interpretată de Mihai Ciobanu, Gheorghe Eșanu, Angela Păduraru - cîntăreți de muzică populară.

„Ioana Căpraru este o cîntăreață de muzică populară din Republica Moldova. Din fragedă copilărie, Ioana a fost pasionată și impresionată de vocile renumiților interpreți de pe atunci, Nicolae Sulac, Tamara Ciobanu și Gheorghe Eșanu. Mai tîrziu Ioana Căpraru a decis să facă tot posibilul pentru a-și urma visul.” [5]

„Artiști de succes, cum ar fi: Tamara Ciobanu, Nicolae Sulac, Gheorghe Eșanu, Maria Sarabaș, Valentina Savițcaia, precum și cîntăreți amatori, au interpretat ușor cîntecele lui Dumitru Gheorghită. Aceasta se datorează melodismului reliefat, cantabilității pronunțate și caracterului expresiv al pieselor sale.” [6]

„Alături de vioara lui Serghei Lunchevici a cîntat Tamara Ciobanu și Gheorghe Eșanu. Naiul lui Petre Zaharia, cimpoiul lui Alexei Botoșanu, toate – țambalul, cobza și contrabasul – toate merg pe urmele viorii lui Serghei Lunchevici și noi mergem pe urmele lor și culegem stalactitele frumuseților, culegem șiruri de mărgărite, șiruri de nestemate – frunze verzi, doruri tîrzii, amintiri uitate.” [7]

„Mihai Mateieșu, interpretul de muzică populară de la Sturzeni, Rîșcani :

„Vorba vine că privighetorile nu pot fi sugrumate de mîzgîlca de pupăză. Cam în felul ăsta te menaja Nicolai Costenco, cînd îți înmîna textul cîntecului „Vin flăcării din cîmpie”. Acesta a fost șlagărul și pista ta de lansare. Că era prea strîmt cosmodromul, nu-i vina ta. Ai avut și noroc să fii solist în „Flueraș” alături de Tamara Ciobanu și Gheorghe Eșanu.” [8]

„Ne lipsește un manual despre cei mai buni lăutari - spunea maestrul Nicolae Botgros, conducătorul artistic al Orchestrei „Lăutarii” – ca lumea să poată prinde momentul, că uite a fost Tamara Ciobanu, a cântat Gheorghe Eșanu, a fost Serghei Lunchevici. Aceștia-s oameni care ne-au lăsat cea mai mare ladă cu zestre, iar noi trebuie s-o păstrăm” [9]

Zinaida Julea: „În copilărie, am avut norocul să fiu în preajma maestrului Gheorghe Eșanu. Știu că pentru 95% dintre voi acest nume nu înseamnă nimic. A fost directorul Filarmonicii de Stat din Moldova, a fost un mare om. Celebru și pentru duetele cu Tamara Ciobanu. Un om demn, cu o educație chiar aleasă, cu sute de povești frumoase. Când eram mică, la rugămințile și insistențele părinților noștri, Gheorghe Eșanu ne cânta „Car frumos cu patru boi” sau „Vezi rîndunelele se duc”. Nu înțelegem – dacă părinții noștri se întristează atât de tare, de ce îl roagă de fiecare dată să mai cânte, încă o dată „Și cu cît mă duce gîndul, Peste vremuri înapoi, Tot mai sfîntă văd icoana, Unui car cu patru boi.” [10]

Cam acestea le-am putea selecta din ziarele de acum șase decenii, n-am reușit să găsim vre-o apreciere, care ar fi schițat cel puțin o trăsătură specifică anume cântărețului cu pricina. Noroc că aflăm pe ici-colo niscaiva ecouri ale turneelor „Fluierașului”, în care evoluările lui sînt menționate în chip deosebit : „... voce frumoasă, lirică, cu timbru moale și plăcut, care răsună ușor și liber în toate registrele. Cîntecele lui populare și, mai ales, romanțele întregesc în cel mai fericit mod repertoriul ansamblului...” – astfel scria pe timpuri un ziar francez. [11]

Trecut-au anii : „Ai auzit de pe undeva că am adunat și eu, ca omul gospodar, niscaiva ani ce s-au rotunjit anume în primăvara asta. Ți-o spun pe șleau, nu-mi mai trebuie nici jubileu, nici trîmbețe, nici ovații. Sînt modest. Așa m-a educat organizația căreia i-am consacrat 35 de ani din viață și care m-a petrecut la pensie... anume modest. Adică, nicicum. Ce mai la deal, la vale, se vede că n-am făcut eu nimic pentru arta noastră... monologul a fost rostit pe scena filarmonicii, pe care el, Gheorghe Eșanu ... o curătea de zor cu un aspirator de praf : postura de director al sălii îi oferea printre altele, și asemenea delectări ce-i produc, se vede, plăcere – dacă nu una estetică, cel puțin, una fizică – la cei 65 de ani împliniți”. [12]

Da, anume Gheorghe Eșanu

1957 - Laureat al celui de-al IV-lea Festival mondial al tineretului și studenților de la Moscova [13]

1958 sau 1959 - Artist Emerit al RSS Moldova

1966 - Artist al Poporului din RSS Moldova

? - Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă” [14]

1995 - Ordinul „Gloria Muncii” RM

Sînt departe de lamentări compătimitoare. Pur și simplu, nu pot înțelege un paradox: îi conferim omului titlul de artist emerit, apoi – de artist al poporului, îl decorăm cu ordinul Drapelul de Muncă, pentru ca pînă la urmă să-l uităm! Definitiv. O adevărată blocadă a tăcerii. Un artist al poporului dispărut din cronicile vremii

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET

noastre!

Am încercat un profund regret pentru acele clipe de vise copilărești, care altă dată îl urcau pe o scenă imensă de îl privea o lume întreagă, clipe care au rămas undeva la baștina lui și care-i mai răvășeau labirintul memoriei, când se vede în gând reîntors pe ulicioarele copilăriei din orașul natal – Bălți.

Puțini care azi îl cunosc pe Gh. Eșanu, care știie melodiile pe de rost, nimeni nu așteaptă cu nerăbdare să mai răsune la radio încă o doină, un cântec interpretat de el.

S-a stins din viață în primăvara anul 1996.

Zinaida Julea va merge la mai multe cimitire, dar va trece și pe la Cimitirul Central din strada Armenească, unde va depune flori la mormîntul marelui Serghei Lunchevici, care i-a marcat toată activitatea, la ale multor alți artiști: Nicolae Sulac, Gheorghe Eșanu, Tamara Ciobanu, Doina și Ion Aldea-Teodorovici, Angela Păduraru, Grigore Vieru, Ion Vatamanu, Vlad Gheorghelaș, Pavel Bechet, Andrei Vartic, Mihai Dolgan... Doamne, pe câți i-am pierdut în ultimii ani!", constată cu regret cîntăreața. Ea va pune la fiecare mormînt cîte o lalea, deoarece nu-i place că unii creștini vin la mormînt cu fel de fel de lucruri, de care nimeni nu mai are nevoie...

Referindu-mă la repertoriul activ al interpretului, aș zice că el este unic în felul său, avînd un diapazon extrem de larg – de la cele mai vioae și săltărețe melodii populare pînă la cele mai lente romanțe. Și strigăturile, și cîntecele de glumă, și cele populare și cele lirice sînt interpretate cu aceeași măiestrie, în ele se simt aceleleași vibrații ale sufletului. Afară de faptul, că Eșanu a fost înzestrat de natură de o rară capacitate interpretativă, el mai e și un harnic căutător, colecționar de cîntece populare. De cum s-a îndrăgostit de această artă, n-a încetat cu căutările. El plăcea publicului. Lui Eșanu îi placea să muncească. Fiind unul din cei mai vechi soliști ai formației, el îi ajita pe noii veniți, dîndu-le din ceea ce a acumulat singur în acest răstimp: fie că vorbim de ținută scenică, felul de a interpreta ori specificul repertoriului.

O voce de aur ce se lipește de suflet cu aceeași odihnitoare prospețime și de dincolo de moartea reputatului artist, un mare împătimit de bijuteriile spirituale din străbuni și un mare chemat spre a le da sclipirea lor originală.

Muzica populară reprezintă întreaga varietate a vieții poporului și în ea se reflectă sufletul fiecărui moldovean, ea înseamnă și profunzime muzicală, și temperament, și omagiul adus strămoșilor, și libertatea gîndirii muzicale, și cîntecul de leagăn al mamei, și un șlagăr, care poate deveni cunoscut pe parcursul a cîteva zile. Cultura muzicală este ceea, ce ne unește cu țările vecine, în pofida diferențelor naționale și confesionale.

Referințe bibliografice:

1. Gheorghe Eșanu. In: *Artiști ai poporului din RSSM*. Ch.: Cartea moldovenească, 1976, pp. 110 -112.
2. ROȘCA, Nicolae. Vibrații ale sufletului. In: *Tinerimea Moldovei*. 1970, 16 sept., p. 3.
3. Gheorghe Eșanu, ref. 1, pp. 113 -117.
4. BUZILĂ, S. *Interpreți din Moldova, lexicon enciclopedic (1460-1960)*. Ch. : Ed. ARC, 1996. 478 p. ISBN 9975-928-02-1
5. DOBRIN, Adelina. Biografia Ioana Căpraru [on-line] [citată 5 iulie 2013]. Disponibil: <http://www.bestmusic.ro/ioana-capraru/biografie-ioana-capraru/>
6. ZLATAN, Diana. Dumitru Gheorghită a îmbogățit tezaurul cultural cu 350 de cântece [on-line] [citată 5 iulie 2013]. Disponibil: <http://trm.md/ru/radio-moldova/dumitru-gheorghita-a-imbogatit-tezaurul-cultural-cu-350-de-cantece/>
7. PROCA, Ion. Vioara ca dezlegare la pește și vânătoare. Scrisori descifrabile pentru Serghei Lunchevici și acei care nu l-au uitat [on-line] [citată 5 iulie 2013]. Disponibil: <http://www.ziarultricolorul.ro/seriale-documentare/vioara-ca-dezlegare-la-peste-si-vanatoarescrisori-descifrabile-pentru-serghei-lunchevici-i-acei-care-nu-l-au-uitat-de-ion-proca31.html>
8. PROCA, ref. 7.
9. DELEU, Ecaterina. Ne lipsește un manual despre cei mai buni lăutari” [on-line] [citată 5 iulie 2013]. Disponibil: <http://www.flux.md/editii/20098/articole/5600/>
10. JULEA, Zinaida. Mă declar pregătită de romanță [on-line] [citată 5 iulie 2013]. Disponibil: <http://zinazen.wordpress.com/2011/05/31/ma-declar-pregatita-de-romanta/>
11. VĂTAVU, Mitrofan. Cântă Gheorghe Eșanu. In: *Nistru*. 1973, nr. 10, pp. 150-152.
12. CIBOTARU, Eugeniu. Un interviu ratat sau cite ceva despre impietate. In: *Lit. și arta*. 1987, 14 mai, p. 7.
13. МЕСТЕР, Михаил. Два народных артиста – дядя и его племянник. В: *Голос Бэлць*. 2011, 29 apr., p. 11.
14. Calendar cronologic. In: *Realități Culturale*. 2012, nr. 4 (10) apr., p. 4.

